

Jaarboek

Erfgoed Balen vzw

INHOUD

“Nooit meer oorlog”, een utopie?	7
Balense Klaprozen 1914-1918	11
Balense Berkenkruisen deel I Balenaren aan het Oostfront	25
Weggevoerd als dwangarbeider Het oorlogsverhaal van Victor Snoeckx	45
Balen in 1914	69
Brief van Gustaaf Peeters	81
Oorlogsbrieven Wereldoorlog I	85
Holven 1931-1947	89
Het beeld en het reliekschrijn van de H. Odrada (1891)	197
Het Davidskoor	205
Balen in de media	207

Beste lezer,

2014 wordt alweer een bijzonder jaar, want de herdenking van ‘100 jaar Groote Oorlog (2014-2018)’ staat dit jaar centraal.

De Eerste Wereldoorlog of ‘de Groote Oorlog’ was het eerste internationale conflict op wereldschaal. Het vond plaats van 28 juli 1914 tot 11 november 1918. Miljoenen militairen en burgers vonden hierbij de dood.

Honderd jaar na deze feiten zijn we er, meer dan ooit, van overtuigd dat de gebeurtenissen van deze verschrikkelijke oorlog een fundamentele invloed hebben op onze maatschappij. Alle slachtoffers van deze gruwelijke oorlog verdienen een waardige nagedachtenis.

In het kader van ‘100 jaar Groote Oorlog’ heeft Erfgoed Balen, in samenwerking met ‘Balen Bevrijd’ een ‘Project 2014’ opgezet. Naast de talrijke activiteiten die dit jaar zullen plaats vinden verschijnen er in dit nieuwe jaarboek verschillende bijdragen handelend over deze verschrikkelijke periode.

Vooreerst laten we generaal-majoor Rudy Debaene aan het woord met een korte bijdrage met als toepasselijke titel ‘Nooit meer oorlog, een utopie’.

‘Balense klaprozen’ handelt over de alle gesneuvelde soldaten van onze gemeente Balen tijdens de Eerste Wereldoorlog.

‘Balen in 1914’ hangt een beeld op van de leefomstandigheden in onze gemeente, terwijl een verzameling oorlogsbrieven de toestand aan het front weergeeft.

Ook de Tweede Wereldoorlog, die dit jaar ook al aan zijn 70ste verjaardag toe is komt in het jaarboek aan bod.

‘Balense Berkenkruizen’ en ‘Weggevoerd als dwangarbeider’ zijn twee bijdragen om zeker te lezen.

Traditiegetrouw is er ook een artikel over de bewoning in en rond één van de gehuchten of plaatsen in onze gemeente. Dit jaar kozen we voor Holven.

Het Odradareliëkschrijn, bewaard in onze Sint-Andrieskerk, wordt uitvoerig besproken; je zal verrast worden door de geschiedenis van dit prachtige religieuze erfgoed.

Enkele korte bijdragen over het Balense Davidskoor, het jaaroverzicht 2013 en enkele korte stukjes van onze archiefvorsers maken het 13de jaarboek volledig.

Als voorzitter van Erfgoed Balen wil ik alvast al de vrijwillige medewerkers aan dit jaarboek van harte bedanken voor hun bijdrage, maar vooral wens ik U, als lezer, veel lezen en kijkplezier.

Richard Vermeulen
Voorzitter Erfgoed Balen vzw

“NOOIT MEER OORLOG”, EEN UTOPIE?

Rudy Debaene

Generaal-Majoor Debaene.

INLEIDING

Je kunt je afvragen waarom ik hier een aantal persoonlijke gedachten neerpen. Sommigen zullen antwoorden: “hij is een hoge militair”, anderen dan weer: “hij weet misschien wel over wat hij praat”. Laat me even toe hier op te antwoorden. Ik ben geen historicus van vorming¹, maar heb inderdaad wel een aantal watertjes doorzwoomen binnen Defensie. Dat geeft me een basis om te praten over onze soldaten, zoals ze nu werken en leven. Gezien mijn leeftijd – ik ben een vijftig plusser – zou ik ook nog kunnen vertellen over mijn eerste stappen bij Defensie in de toenmalige BSD² ...

maar dat is niet de bedoeling van dit werk. Waarom dan toch deze uitdaging aanvaarden? Heel eenvoudig, zoals iedereen in Europa, België, Vlaanderen vind ik wel ergens in de familiechroniek iemand terug die deel heeft uitgemaakt van “Den Grote Oorlog” of die geconfronteerd werd met een ander conflict. De grootvader van mijn vader was “Gids”³ en heeft, net als de grootvader aan vaderskant van mijn vrouw, die “Lignard”⁴ was, meegevochten aan de IJzer tijdens WO I, mijn grootvader aan vaderskant werd tijdens WO II gedeporteerd naar Duitsland, mijn grootvader aan moederskant is tijdens WO II met zijn vissersbootje⁵ blijven varen onder Belgische vlag ondanks bedreigingen vanwege de bezetter, de broer van mijn moeder is als kind van 12 jaar oud in de duinen van Oostende op een landmijn gelopen en gestorven, ... En dan zijn er nog die andere ontmoetingen die ik heb gehad en, gelukkig voor mij, nog heb: ik denk dan in eerste plaats aan Karel “Charel” Swinnen, één van de weinige oud-strijders die we nog hebben in Olmen en Balen. Er is ook Adjudant Jan Storms uit Werl⁶ die deel uitmaakte van het Belgische contingent in Korea of nog David Drummond, een Amerikaanse vriend die als jonge luitenant bij de US Army een periode in Vietnam heeft meegemaakt. Al deze mensen hadden iets te vertellen; sommigen onder hen hebben nog steeds iets te vertellen. Maar al deze mensen kunnen of konden boeien, al deze mensen hadden en hebben het recht om hun verhaal te verkondigen. Al deze mensen hebben mij aangezet om te aanvaarden deze inleiding te schrijven.

OORLOG DOOR DE GESCHIEDENIS HEEN

Oorlog is zo oud als de mensheid: als iemand niet meer tevreden was met zijn si-

tuatie of anders dacht, dan maar even de harde middelen gebruiken om dit door te drijven. Recent ben ik nog met David Drummond en zijn echtgenote naar het Gallo-Romeins museum in Tongeren geweest. Etrusken en Carthagers overrompelen Europa en Noord-Afrika, en worden iets later opgevolgd door de Romeinen die kennis maken met de gedrevenheid en slagkracht van de Galliërs. Dave en ik kwamen beiden tot de conclusie dat oorlog altijd geweest is en vermoedelijk, spijtig genoeg, altijd zal blijven. De mens is een eigenaardig beest...

Maar toch, oorlog fascineert ook en doet mensen nadenken. Bewijs hiervan is het feit dat in België het jaar 2014 uitgeroepen wordt als herdenkingsjaar: 100 jaar geleden is Wereldoorlog I begonnen, 70 jaar geleden is Wereldoorlog II geëindigd, toch voor wat het grootste deel van België betreft. Deze gebeurtenissen worden aangegrepen om enerzijds het lijden van de bevolking te herinneren – burgers zijn immers altijd de ongewilde maar “gedoodverfd” slachtoffers – maar ook om even terug te blikken op wat “onze jongens” gedaan hebben voor ons Vaderland.

Even terugkijken naar het leven aan het front zoals het toen was doet iedereen toch wel huiveren, en niet in het minst de huidige militairen. Vechten in loopgraven die in het beste geval ondergelopen zijn met water of in het slechtste geval gevuld zijn met menselijke resten, lucht opsnuiven die volhangt met kruitdampen of, erger nog, chemische stoffen die je doen stikken of die zorgen voor vreselijke lichamelijke ongemakken, dikwijls met de dood tot gevolg, beperkt zijn tot wat brood of koude soep, afwachten tot die verdwaalde kogel je treft of jouw vriend / collega naast je neermaait ... dit is niet echt een mooie gedachte. Dit is echter het beeld dat elke oorlog ka-

rakteriseert: in WO II werd de loopgraaf misschien vervangen door een heg of een beek, en was dit misschien maar tijdelijk⁷, maar de ontbering en de mentale impact op de soldaten waren er niet minder om. “De vergeten Oorlog” in Korea⁸ en de oorlog in Vietnam brengen een nieuwe kwelling voort, met name de “ongekende en onzichtbare vijand”. Elke boom, elke struik kan voor de soldaat een schuilplaats zijn van iemand die het niet goed met hem voorheeft. De lichamelijke druk is zwaar om dragen door het tropisch klimaat en de jungle. De psychische druk is enorm door de confrontatie met het onzichtbare. En nog is het niet voldoende; de soldaten van vandaag, ontplooit in regio’s zoals Afghanistan, Libanon, Mali, Congo of elders op het Afrikaans continent, weten niet of de burger die voor hen staat een burger is en of de militair wel degelijk aan de goede zijde (hun zijde) staat. Bermbommen, zelfmoordenaars of “martelaren”, mannen zowel als vrouwen en kinderen, niets is nog wat het lijkt. Eén ding is zeker: oorlog doet huiveren.

En bijkomend komt dan die ene vraag. De vraag die de Australiërs en Nieuw-Zeelanders zich stelden in WO I toen ze afgeslacht werden in Gallipoli⁹, die de Amerikanen zich stelden in WO II en die onze huidige militairen zich nu stellen: waarom doe ik dit in een land dat ik niet ken, voor een volk dat ik niet ken of dikwijls zelfs niet versta? Het antwoord is niet eenvoudig, misschien zelfs onbestaande. Wat ik wel weet is dat ze nodig waren, die soldaten, en nog altijd nodig zijn: ondanks het vervaarlijk tuig dat ze ter beschikking hebben, ondanks de munitie die soms verschooten wordt, toch zijn ze ergens een lichtpunt in de tunnel voor die vele onschuldige jongens en meisjes, mannen en vrouwen die gekweld worden: “zij zijn er voor ons, ze

hebben hun leven veil om ons proberen te beschermen, proberen een nieuwe toekomst af te dwingen”. Dat dit geen loos statement is wordt duidelijk door gewoon even rond te kijken, kortbij en iets verder weg. De graven van onze gesneuvelde militairen op de dorpskerkhoven, de militaire begraafplaatsen in de Westhoek of in Normandië, de gedenkplaten en monumenten voor gesneuvelden overal ter wereld, de “body bags” die we op televisie zien. De stille getuigen van de vergankelijkheid van het leven¹⁰.

Dit onderlijnt het nut van de herdenkingen en herinneringen. De plichtigheid aan “de Malou” op de tweede vrijdag van september, de stille optochten en het spelen van de Last Post en het Belgisch volkslied op 11 november op de begraafplaatsen van Balen, Olmen, Wezel, ... , het vieren van de bevrijding en het even stilstaan bij het verleden: nooit meer oorlog.

Vandaar ook het belang van wat blijft: gesproken woorden vervagen in de wind, geschreven letters op papier zijn de blijvende getuigenis van wat was en van wat komen gaat. “In Flanders Fields, the poppies blow ...¹¹”; “Met het hoofd naar de brug van Schoorbakke¹²”; “Van het Westelijk front geen nieuws¹³”; ... blijvende getuigenissen van mensen die er waren en dikwijls ook “in-” gebleven zijn. Woorden die stemmen tot nadenken, herinneren, gedenken.

AFSLUITENDE GEDACHTE

In wat volgt in het jaarboek van 2014 worden, naar aanleiding van de herdenkingen rond de twee wereldoorlogen, een aantal andere bijdragen neergeschreven waar Balenaren en Olmenaren de hoofdrol in spelen, mensen van bij ons, misschien zelfs mensen uit onze families.

Als burger word ik, net als jullie allen, door

de gedenkplaatsen en musea, maar ook door dergelijke artikels geconfronteerd met de realiteit van het verleden. Als militair krijg ik dagelijks te maken met de realiteit van vandaag, gelukkig niet meer hier in België, maar nu met mensen in andere landen die in een positie zitten die onze ouders en voorouders zelf aan den lijve ondervonden hebben. Het leed blijft, de vergankelijkheid blijft, de oorlog blijft.

En zo wil ik bewust als laatste gedachte in dit voorwoordje in herhaling vallen met iets wat ik hierboven al schreef: een welgemeend “nooit meer oorlog”, hoe utopisch het ook moge wezen.

NOTEN

- 1 Ik ben burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de Koninklijke Militaire School in 1983.
- 2 BSD staat voor “Belgische Strijdkrachten in Duitsland”. Het betrof hier Belgische militairen die in de naoorlogse periode tussen 1946 en grosso modo midden de jaren 90 in kazernes verbleven op het grondgebied van “West-Duitsland” en dit in de zone die liep van Aken tot aan de meer oostelijke steden Kassel en Arolsen, kort bij het IJzeren Gordijn.
- 3 De “Gidsen” of “Guides” in het Frans, net als de “Lansiers” maakten deel uit van de “Cavalerie” of “Paardenvolk”. In de meer recentere militaire geschiedenis werden binnen deze eenheden de paarden geleidelijk aan vervangen door gevechtstanks en dit vanaf 1916, moment van het verschijnen van de eerste tanks op een slagveld.
- 4 Een “Lignard” of een militair in een “Liniebatljon”: dit waren de infanteristen die, zoals hun naam het zegt, voorzien waren om in de voorste linies ingezet te worden.
- 5 Enkel de vissersboten die onder Duitse vlag voeren kregen bescherming en konden vissen in zones die “mijn- vrij” waren. Zij die onder Belgische vlag voeren kregen “niet mijnvrije zones” toegewezen, met alle risico van dien.
- 6 Jan Storms was één van mijn medewerkers in de 4e Compagnie Materieel in de periode 1984 – 1986.
- 7 WO I was een “statische oorlog”, waarbij de loopgraaf een hoofdrol speelde. WO II daaren-

COLOFON

Redactie: Vic Berckmans en Richard Vermeulen

Omslag: Balenaren Ferdinand Boons, Fil Van de Craen en (onbekend) in WOI uitrusting (zie ook bladzijde78).

Ontwerp omslag: Drukkerij 'Het Zoeklicht'

Correctors: Vic Berckmans

Lay-out: Walter Vermeulen

Uitgegeven door: Erfgoed Balen vzw.

Alle teksten verschijnen onder de enige en dwingende verantwoordelijkheid van de auteur, hier treft de kring als vzw. geen rechtsaansprakelijkheid.

Verantwoordelijke uitgever: Richard Vermeulen als Voorzitter Erfgoed Balen vzw.

website : www.erfgoedbalen.be

e-mail: info@erfgoedbalen.be

© 2014 Erfgoed Balen vzw.

D/2014/4953/(26)

BESTELLEN EN INFO:

Te bestellen door overschrijving op
reknr. BE07-6528-0401-2066

Erfgoed Balen vzw., Vaartstraat 29 te Balen.

Rechtstreeks ook verkrijgbaar in VC De Kruierie,
Bevrijdingsstraat 1, 2490 Balen

